

Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2014

GRUVNÄRINGEN

Prognos för arbetsmarknaden 2015

Oförändrad efterfrågan

Svensk gruvnäring

"I Sverige bryts ett flertal mineraler, huvudsakligen i norra Norrland, i Bergslagen och på Gotland. Sverige är en betydande gruvnation i EU och stod år 2011 bland annat för 80 till 90 procent av EU:s järnmalmproduktion. Även vad gäller andra mineraler såsom koppar, zink och silver hör Sverige till de stora producenterna i EU. Sverige har en hållbar mineralproduktion från gruva till färdig metall och bidrar därmed till en mer miljö- och samhällsvänlig gruvnäring globalt, bland annat genom lägre koldioxidutsläpp, hög säkerhet och starkt fokus på återvinning. Utrustningstillverkare, servicebolag och andra delar av den svenska gruvbranschen har tagit fram miljö- och kostnads-effektiva alternativ för att tillmötesgå kraven på mer hållbara lösningar. Denna utveckling har lett fram till att Sverige blivit världsledande inom tillverkning av gruvutrustning, inte minst för verksamhet under jord". (citat: rapport Gruvbranschen en tillväxtmotor för Sverige. SveMin)

Gruvnäringen har en stor och betydelsefull roll på den lokala arbetsmarknaden den verkar på och då speciellt i de norra delarna av Sverige. En hög efterfrågan inom gruvnäringen genererar en hög efterfrågan inom en mängd andra kringliggande branscher. Det stora behovet av utbildad arbetskraft till gruvnäringen och dess underentreprenörer har gjort att många arbetssökande i landet och i andra länder har börjat visa intresse och sökt sig till gruvnäringen. Med anledning av det ökande intresset är det av stor vikt att Arbetsförmedlingen har bra kunskaper och kontakter med branschen för att kunna förmedla adekvat information till olika intressenter.

Sammanfattning undersökning hösten 2014

För det kommande halvåret och året bedömer majoriteten av de tillfrågade företagen en fortsatt oförändrad efterfrågan av sina varor och produkter. Det indikerar på en fortsatt stabil produktion och efterfrågan trots att det råder en viss ekonomisk instabilitet runt om i världen och att järnmalmspriset under de senaste månaderna har minskat med närmare 40 procent. Antalet sysselsatta inom gruvverksamheten i landet bedöms totalt under prognosperioden att bli relativt oförändrat som en effekt av de åtstramande åtgärder som anses vara nödvändiga för att anpassa produktionen till nuvarande intäkter. Drygt sex av tio företag i den här undersökningen har upplevt brist på arbetskraft det senaste halvåret, vilket är lika många som vid vårens undersökning. Antalet utlandsrekryteringar från exempelvis Europa och Asien har succesivt ökat de senaste åren som en effekt av den stora ingenjörskraftbrist som råder inom branschen. Det senaste halvåret har

cirka 230 personer ny- eller ersättningsrekryterats inom branschen. Under det närmaste halvåret kommer omkring 100 personer att ny- eller ersättningsrekryteras enligt tillfrågade företag i den här undersökningen.

Kapacitetsutnyttjande och rekryteringsvägar

Vid undersökningen ställs frågan om företagens kapacitetsutnyttjande med utgångspunkt från personalsituationen. Hur mycket kan företagets produktion öka med befintlig personal innan företaget måste nyanställa? Av intervjuade företag inom gruvnäringen bedömde åtta av tio företag att de inte kan öka sin produktion med mer än maximalt fem procent innan nyrekrytering måste ske. Det är något fler i jämförelse med värens undersökning då drygt sex av tio inte kunde öka sin produktion med mer än fem procent.

Som ett komplement till sedvanlig egen annonsering av lediga platser så användes även det europeiska nätverket EURES (European Employment Services) och Arbetsförmedling Gruvnäring för att minska de stora svårigheterna som förekommer vid exempelvis ingenjörrekryteringar. Ett annat vanligt sätt att få en ingång till arbete hos gruvföretagen är att söka någon av alla de 700-800 sommarvikariat som utannonseras eller presenteras vid olika rekryteringsmässor. Dessa sommarvikariat där den anställde erhåller företagets egna internutbildningar ses mer och mer som en plantskola för att klara framtida personalbehov.

Rekryteringsproblem

De problem som tidigare funnits kvarstår, det vill säga att hitta arbetskraft med eftergymnasial utbildning som kan leda och driva arbetet i gruvorna. Likaledes kvarstår problemet att hitta tillräckligt många berg- och gruvarbetare, personal med mekanisk-elektrisk- och geologisk kompetens. Under det senaste halvåret har omkring 60 procent av de tillfrågade företagen i den här undersökningen upplevt svårigheter att finna den kompetens som efterfrågas. Det rör sig om drygt 200 rekryteringar där det varit svårt att rekrytera, vilket är omkring 40 fler jämfört med för ett år sedan. Den övervägande konsekvensen av kompetensbristen var att befintlig personal fick arbeta mer och att man sänkte kravet på erfarenhet vid nyrekryteringar. En negativ konsekvens av rekryteringssvårigheter rent allmänt är att den oftast leder till oönskade personalflyttningar mellan företagen. I nästa steg leder det till en uppåtgående lönespiral där personalkostnaderna för samtliga inblandade företag ökar. Nedan presenteras ett urval av yrken och kompetenser som branschen under det senaste halvåret har haft svårigheter att anställa.

Gruv- och bergarbetare
Elmontörer och elreparatörer
Maskinmekaniker, maskinmontörer och maskinreparatörer
Övriga drift- och verksamhetschefer
Övriga civilingenjörer
Byggnadsingenjörer och byggnadstekniker
Övriga chefer inom specialområden
Operatörer, stenkross och malmförädling
Civilingenjörer maskin
Geologer, geofysiker
Civilingenjörer gruvteknik och metallurgi
Tele- och elektronikreparatörer
Ingenjörer och tekniker; gruvteknik, metallurgi

Jobbmöjligheter

Inom näringen har antalet anställda det senaste året ökat med knappt 100 personer. Det närmaste halvåret kommer det att ny- och ersättningsrekryteras cirka 100 personer enligt tillfrågade företag i den här undersökningen. Det innebär att det totala antalet direkt anställda i tillfrågade gruvföretag (sysselsätter drygt 90 procent av det totala antalet sysselsatta inom mineralbrytning) kommer att ligga strax under 6 000 anställda vid slutet av 2015. Nedan visas exempel och bredden på yrken inom gruvnäringen som ska rekryteras det närmaste halvåret.

Exempel på framtida rekryteringsyrken

Gruv- och bergarbetare
Maskinmekaniker, maskinmontörer och maskinreparatörer
Övriga drift- och verksamhetschefer
Operatörer, stenkross och malmförädling
Övriga chefer inom specialområden
Byggnadsträarbetare, inredningssnickare
Övriga ingenjörer och tekniker
Motorfordonsmekaniker, motorfordonsreparatörer
Ingenjörer och tekniker; gruvteknik, metallurgi
Övriga företagsekonomer
Säkerhetsinspektörer
Miljö- och hälsoskyddsinspektörer

Bergarbetare

Trots att gruvföretagen utbildar bergarbetare internt så behöver de extern hjälp med att få fram fler utbildade bergarbetare. En flaskhals är periodvis tillgången på praktikplatser. Grundläggande gymnasieutbildning och B-körkort är krav för att bli aktuell för internutbildning. Andra önskvärda kompetenser är sprängkort och C-körkort. En framgångsrik väg in i gruvföretagen går via sommarjobben som kan leda till ett fast arbete.

Elektriker

Erfarenhet är en stor merit. Det finns utbildade elektriker men här består svårigheten i att hitta lärlingsplatser.

Mekaniker

Den största gruppen som söks är de som har inriktning mot tunga fordon. Branschen efterfrågar något av en "allkonstnär" som klarar av att serva och reparera mekanik, pneumatik, hydraulik och elektronik

Civilingenjörer och högskoleingenjörer

Underhållsingenjör, maskiningenjör, systemingenjör produktionschefer, projektledare och arbetsledare är några andra exempel på yrkestitlar som ska tillsättas under det närmaste året.

Utbildning

Branschen är överens om att en stor källa till framgång för att behålla en konkurrenskraftig gruvnäring i Sverige är att satsa på utbildning och forskning. Bristen på ingenjörer som är stor inom gruvnäringen likväl som den är stor inom ett flertal andra branscher. Det har lett till hård konkurrens mellan olika branscher och företag. Luleå tekniska universitet tillsammans med andra universitet och högskolor runt om i landet har ett flertal utbildningar som passar in i gruvnäringens efterfrågade kompetensbehov. Utöver det finns det ett flertal gymnasieskolor med speciell teknisk- och industriellinriktning för ett arbete inom gruvnäringen. Det är även angeläget att fortsätta informera elever i ett tidigt skede (redan innan valet inför gymnasieskolan) om vilka kompetenser som arbetsmarknaden efterfrågar nu och kommer att efterfråga i framtiden. Exempelvis: ett gymnasieprogram med praktisk teknisk grund eller ett med teoretisk teknisk och matematisk inriktning som ger behörighet för vidarestudier till högre utbildning möjliggör ett framtida arbete inom gruvnäringen. Även om antalet intresserade av utbildningar med inriktning mot gruvjobb har ökat så bedöms antalet nytexaminerade inte täcka framtida rekryteringsbehov. För att förebygga framtida rekryteringsvarigheter så krävs det samverkande strategier för hur man kan locka fler intresserade till utbildningar som efterfrågas på arbetsmarknaden. Förutsättningar för en lyckad introduktion av

de som utbildar sig till yrken inom gruvnäringen är att ha god tillgång på praktikplatser.

Framtiden inom gruvnäringen

Prisnivån för järnmalm ligger i nuläget på cirka 75 dollar* per ton vilket är mer än en halvering jämfört med rekordåren runt 2010. Nedgången beror bland annat på ett ökat utbud av exporterat järnmalm från de största leverantörerna på marknaden som finns i exempelvis Australien och Brasilien. Kinas minskande efterfrågan ger även den en stor och avgörande effekt på prisnivån eftersom de står för omkring två tredjedelar av all fraktad järnmalm i världen. Hur utvecklingen i Kina och andra utvecklingsländer fortskrider kommer att ha en stor och avgörande betydelse på hur järnmalmspriserna utvecklas enligt mineralexpertis. Samma expertis bedömer även att järnmalmspriserna kommer att vara konjunkturkänsliga och variera upp och ner utifrån konsumerande länders konjunkturläge.

Efterfrågan och prisnivå för andra mineraler, som koppar och zink, har legat relativt stabilt och mycket tyder på en ökad efterfrågan. "Det finns idag ett underskott av zinkgruvor i världen samtidigt som zinksmältverken har högt kapacitetsutnyttjande vilket bidragit till bra marknadsvillkor. Bedömningen är att dagens tendens till överskott av kopparkoncentrat kommer att övergå till underskott inom några år" (citat: Bolidens vd Lennart Evrell).

Regeringen vill se en aktiv gruvnäring i Sverige men den ska ske i samklang med både miljön och med omgivande näringar. Gruvbrytning innebär ett stort, och i vissa delar oåterkalleligt, ingrepp på vår natur. Det i sig medför ett stort ansvar för gruv- och mineralnäringen. Tydligt och klart är att oavsett var i landet det planeras en gruvexpansion så behövs det samverkan och dialog på ett mer lokalt plan än bara den mellan regeringen och de för mineralstrategins tillkommande inbjudna gruvföretag och organisationer.

(*dollarkurs 1 dec 2014, 1 usd= 7,42 sek)

Källor:

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning

(kvantitativt och kvalitativt material)

Branschorganisationer

Regeringens hemsida

Sveriges mineralstrategi

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för gruvnäringen är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för samtliga län och för landet som helhet. De slutsatser som presenteras är Arbetsförmedlingens egna. Prognosmaterialet är fritt att användas och citeras med källhänvisning. Ansvarig utredare för denna prognos är Timo Mulk-Pesonen, telefon 010-486 73 86.

Vill du få mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke, rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Den uppdateras två gånger per år. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. I den beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedömer vi även jobbmöjligheterna de närmaste fem och tio åren.

I publikationen *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i juni 2015.